Nr 438.

Av herr **Sjögren,** *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 94, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lantarbetstidslagen den 26 juni 1936 (nr 333).*

Den nu gällande lantarbetstidslagen av den 26 juni 1936 har varit i tillämpning så kort tid, att det måste anses synnerligen angeläget, att större erfarenhet vinnes rörande lagens verkningar, innan så väsentliga förändringar vidtagas som föreslås i Kungl. Maj:ts proposition nr 94 till årets riksdag. Anpassningen till den nya lagen har otvivelaktigt inneburit avsevärda svårigheter och omkostnader för jordbruket, och lagens i förevarande proposition föreslagna utvidgning till att gälla ett betydande antal bondebruk skulle komma att öka belastningen för det medelstora och mindre jordbruket, som arbetar med anställd arbetskraft. Vid föregående års riksdagsbehandling av denna fråga framfördes tungt vägande skäl för att pröva sig fram på detta område och först så småningom vidtaga de utvidgningar i lagens omfattning, som kunde befinnas önskvärda och av erfarenheten motiverade. Beträffande motiven härför hänvisas till motioner och utskottsutlåtande vid 1936 års riksdag. Det synes mig vara en naturlig konsekvens av detta ställningstagande, att skärpningar av lagen i varje fall icke ännu vidtagas och att på grund härav propositionen nr 94 avslås.

Därest detta oaktat väsentliga förändringar av lantarbetstidslagens omfattning skulle komma att genomföras, anser jag mig böra föreslå vissa förändringar i och kompletteringar till Kungl. Maj:ts förslag.

Kungl. Maj:t har i sin nämnda proposition begärt vissa långtgående skärpningar av gällande lantarbetstidslag. De begärda förändringarna avse formellt endast vissa av lagens paragrafer. Det finnes emellertid alltid ett visst samband mellan de olika bestämmelserna i en lag och då det i här förevarande fall är lagens huvudstadganden, som skulle ändras, varigenom grunden för vissa andra av lagens regler måste bli en annan än tidigare, synas mig, till uppehållandet av den inre balansen mellan de olika lagreglerna, de av Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna nödvändiggöra en justering också av vissa andra stadganden i lantarbetstidslagen.

Till en början vill jag sålunda fästa uppmärksamheten vid att när Kungl. Maj:t föreslagit, att antalet arbetare vid en jordbruksegendom, för vilken lagen skall gälla, skall minskas från »flera än fyra arbetare» till »minst tre arbetare», så innebär detta en avsevärd förändring i den förutsättning, varpå gällande lags 2:a paragraf bygger, i det att denna ej ställer annat lantbruksbefäl än »lantbruksinspektorer eller annan befattningshavare i överordnad ställning» utanför lagen.

Vid utarbetandet av sitt förslag till lantarbetstidslag undantogo de tillkallade

sakkunniga från lagens tillämpning bl. a. »lantbruksinspektorer eller annan befattningshavare med uppgift att leda och fördela arbetet». De sakkunniga hänvisade för stadgandets tolkning till allmänna arbetstidslagens motsvarande bestämmelse, enligt vilken föreståndare, verkmästare och förmän inom olika verksamhetsområden undantagits från lagens tillämpning, vanligen under förutsättning att de icke heller endast undantagsvis deltaga i det av dem ledda arbetet, men i enstaka fall även om deras huvudsakliga uppgift varit att leda arbetet för ett större antal arbetare.

Sedan Socialstyrelsen och Arbetsrådet i sina remissyttranden föreslagit formuleringen »lantbruksinspektor eller annan befattningshavare i överordnad ställning» upptogs ett stadgande av sistnämnda lydelse i Kungl. Maj:ts proposition till 1936 års riksdag. Departementschefen förklarade att han med denna formulering avsett att beakta det från arbetarhåll framförda kravet på att från lagens tillämpning skulle undantagas allenast befälspersoner, som icke annat än tillfälligtvis själva deltoge i arbete.

Utskottet förklarade sig icke ha anledning till erinran mot den av Kungl. Maj:t föreslagna formuleringen samt framhöll att det borde tillkomma Arbetsrådet att avgöra huruvida en person skall anses som arbetare i lagens mening eller ej, därvid Arbetsrådet hade att pröva om han hade till sin huvudsakliga uppgift att leda arbetet, oavsett om han i någon utsträckning själv deltager i detsamma.

Gällande lag har upptagit Kungl. Maj:ts formulering »lantbruksinspektor eller annan befattningshavare i överordnad ställning».

Jag hyser den meningen, att den föreslagna utökningen av lagen till ett stort antal medelstora och mindre jordbruk delvis undanrycker grunden för utskottets ställningstagande. Vid de många mindre egendomar, som lagen nu är avsedd att även omfatta, finnas nämligen mera sällan anställda egentliga lantbruksinspektorer, utan arbetets ledning och fördelning ombesörjes där ofta av s. k. rättare, vilka på grund av arbetarantalets ringa omfattning givetvis icke kunna vara helt eller ens i övervägande mån sysselsatta med enbart arbetsledningen utan därjämte själva deltaga i arbetet.

Att sådana arbetsledare skulle lagligen förhindras att arbeta mer än de i lagen angivna timmarna per dag och vecka, synes mig innebära att de delvis betagas möjligheten att utföra sina åligganden såsom förmän. En rättare, som själv deltager i arbetet, skulle nämligen, om han icke undantoges från de lagliga arbetstidsreglernas tillämpning, hindras från att på annan tid än den för övriga arbetare gällande arbetsdagen föra dagsverksjournaler och lönelistor, anteckna uttagen övertid samt framför allt att öva tillsyn över kvälls- och morgonarbete i stall och ladugård, vilket allt i allmänhet måste ske på annan tid än den, under vilken utearbetet pågår. Det bör också beaktas, att det journalförings- och övervakningsarbete, som tillkommer en rättare, icke att hänföra till sådant grovarbete, som lagen avser att reglera. Det är heller icke oväsentligt, att i den lön, som tillkommer en rättare, innefattas ersättning för hans arbete som förman, d. v. s. för arbete som till viss del måste utföras på annan tid än den för vanliga arbetare gällande tiden.

Arten av anställningen och avlöningsformen bör därför vara avgörande för om en rättare bör föras under lagens regler eller ej.

Undantaget ifråga synes därför böra utformas på sådant sätt att därunder inbegripas arbetsledare, även om dessa i viss utsträckning deltaga i av dem fördelat arbete.

Kungl. Maj:t har vidare föreslagit, att diknings- och skogsarbete, som utföres mot ackordsersättning av fast anställd arbetare skall regleras av lagens arbetstidsbestämmelser. En sådan lagändring torde komma att bli oläglig för båda parter i anställningsförhållandet, i det såväl arbetsgivarna som i all synnerhet arbetstagarna genom densamma skulle lida avbräck i sin näring respektive sitt förvärvsarbete och detta utan att påtaglig fördel för någondera parten kan vinnas.

Lantarbetstidslagen gäller ej blott för jordbruk utan jämväl för vissa skogsbruk, nämligen sådana, som äro att betrakta såsom binäring till jordbruk av den i lagen förutsatta storleksordningen. Vid dessa skogsbruk finnas i viss utsträckning fast anställda skogsarbetare. Dessa arbetare sysselsättas huvudsakligen med ackordsarbete liksom förhållandet är med arbetarna vid de större skogsbruk, för vilka lantarbetstidslagen icke gäller. Någon som helst anledning att bedöma de olika skogsarbetarnas förhållanden efter skilda grunder torde icke finnas. Ett sådant bedömande torde otvivelaktigt av de utav lagen drabbade arbetarna komma att betraktas som både orättvist och obilligt.

Jag är, som nyss nämnts, av den uppfattningen att den föreslagna lagändringen motarbetar inte blott arbetsgivarnas utan framför allt arbetarnas intressen. För en sådan skogsarbetare, som här ovan omtalats, vilken för sin utkomst är beroende av utsträckt arbete under de tider på året, då förtjänstmöjligheter yppas i större grad eller då väderleken är tjänlig, kommer nämligen den föreslagna lagändringen att utgöra ett allvarligt hinder i hans fullt naturliga och beaktansvärda strävan att förbättra sin inkomst. Han kommer att finna sig tvungen till sysslolöshet vissa timmar på dagen under den tid på året, då skogsarbetet eljest ger goda arbetsförtjänster, medan skogsarbetaren vid skogsbruk, som ej drives i samband med jordbruk, är oförhindrad att utnyttja tillgången på arbetsförtjänst. Det bör också beaktas att för en skogsarbetare, anställd vid ett skogskomplex, för vilket lantarbetstidslagen gäller, icke kan ifrågakomma någon mot minskningen i arbetstiden svarande förhöjning av ackordsprisen, enär dessa senare bestämmas så, att de i huvudsak ansluta sig till de större skogsbrukens ackordssatser. Indragandet av skogsarbete på ackord under lagens regler torde sålunda komma att för arbetaren leda till en direkt minskning av arbetsförtjänsten.

De av Kungl. Maj:t föreslagna förändringarna i arbetstidslagen torde i angivna fall många gånger medföra att arbetarna förlora de icke föraktliga förmåner, som en fast anställning erbjuder, och resultatet blir sålunda för dem oförmånligt.

Vidare vill jag bringa under diskussion system för veckoarbetstidens indelning, som Kungl. Maj:t föreslagit och som f. ö. överensstämmer med gäl-

lande lags bestämmelser. Arbetstiden är anknuten till »veckor, vilkas första söckendag infalla» i årets olika månader. De sakkunniga ha motiverat denna anordning därmed att härigenom ernåtts en praktisk lösning av frågan om arbetstidens längd under de kalenderveckor, som infalla på gränsen mellan två månader, för vilka man tänkt sig olika veckoarbetstider.

Erfarenheten under lagens korta tillämpningstid har givit vid handen, att systemet varit opraktiskt. Bestämmelsen har nämligen visat sig vara alltför tillkrånglad för att kunna med fördel praktiskt tillämpas. Den leder till att jordbrukarna måste år från år med almanackan i hand sätta sig ner och räkna ut hur arbetstiden skall fördelas. Ett uppgjort arbetstidsschema kan blott gälla för ett visst kalenderår och måste sedan omarbetas. Särskilt för brukarna av mindre jordbruksföretag måste en sådan anordning verka betungande utan att motsvaras av någon egentlig förmån för arbetarparten.

Därtill kommer att nuvarande system vissa år leder till att arbetstiden under årets sista och mörkaste månad blir längre än som är behövligt, medan den, då de ljusa vårmånaderna inträffa, blir kortare än som egentligen avsetts. Till exemplifiering av detta påstående skall nämnas följande: Den 30 november 1936 inföll på en måndag. Novembers arbetstid drogs därigenom in nära en vecka i december. Ett motsvarande förhållande kommer att inträffa vid övergången från den kortare arbetstiden i mars månad till den längre i april månad, i det att mars månads kortare arbetstid kommer att tillämpas ett par dagar in i april.

Det skulle därför vara önskligt, att arbetstiden kunde anknytas till vissa bestämda data, så att ett uppgjort arbetstidsschema kunde bli gällande år från år. En sådan anordning torde kunna genomföras, helst som åtskilliga av de praktiska jordbrukarna vid diskussioner av lagen och på annat sätt uttalat sig för övergivande av nu gällande princip om arbetstidens anknytning till veckor. Fastställande av viss arbetstid för en var av årets månader skulle leda till att såväl arbetsgivare som arbetare lättare än vad nu är fallet skulle kunna överblicka arbetstidens fördelning.

Om jordbrukets arbetstid enligt Kungl. Maj:ts förslag avkortas till den för industrien gällande arbetstiden av i genomsnitt 8 timmar per dag, är det av utomordentlig betydelse att man tillskapar regler härför, som i möjligaste mån åvägabringa också en reell jämställdhet mellan de båda näringarna. Helt går detta ej att genomföra, beroende på att jordbrukets förhållanden i hög grad skilja sig från industriens. Medan man vid fabriksdriften kan tillgodogöra sig så gott som 100 % effektiv arbetstid av nettoarbetstiden, uppgår, enligt utförda undersökningar, jordbrukets motsvarande siffra ej ens till 70 %. Anledningarna till denna skillnad torde numera för riksdagens samtliga ledamöter vara så väl kända att jag ej anser mig behöva här redogöra för dem utan nöjer mig med en hänvisning till vad som i den frågan anförts i motion nr 797/1936 i andra kammaren.

Jordbruket kommer alltså vid en genomsnittlig arbetstid av 8 timmar per dag att med hänsyn till arbetstiden belastas med inemot 30 % hårdare än industrien. Det synes därför böra vara ur rättvise- och skälighetssynpunkt

högst angeläget för envar av riksdagens ledamöter att, oavsett politisk uppfattning och just med hänsyn till kravet på jämställdhet de olika näringarna och deras arbetare emellan, medverka till att den likställighet, som man avser att åvägabringa, ej blott blir formell utan framför allt reell.

Jag syftar närmast på det förhållandet, att industriarbetarna få på sin egen tid begiva sig till arbetsplatsen, medan gällande lantarbetstidslag ej utsäger, om jordbruksarbetarna, vilka vanligen bo på den egendom, där de arbeta, skola börja sin lagligen reglerade arbetstid på arbetsplatsen, eller om de skola vara berättigade att använda en ej obetydlig del av den knappt tillmätta lagstadgade arbetstiden för att förflytta sig ut till arbetsplatsen.

En laglig reglering av lantarbetarnas arbetstid, som leder till att denna faktiskt blir kortare än industriarbetarnas, synes mig uppenbart orimlig, särskilt om hänsyn tages jämväl till jordbruksarbetets mera omväxlande karaktär och mindre hälsovådlighet. En komplettering av lagen med en bestämmelse därom, att arbetet i vissa fall skall börja på arbetsplatsen är därför befogad och skälig.

Beaktansvärt är vidare att Kungl. Maj:t i sitt förslag helt uteslutit möjligheten att under ett antal sommarveckor utöka den ordinarie arbetstiden med två timmar. Gällande lag, liksom den av Kungl. Maj:t nu föreslagna, bygger på den i lagtexten ej uttalade förutsättningen, att arbetstiden på lördagar regelmässigt bör uppgå till mindre antal timmar än på övriga dagar. Betydelsen av att vid sådd och skörd kunna något förlänga lördagsarbetstiden är emellertid stor. Därför kommer slopandet av de två timmarna utsträckt ordinarie tid sannolikt att i sak ej betyda annat än att motsvarande timmar uttagas såsom övertid. Jag är därför av den bestämda uppfattningen att rättigheten att utöka arbetstiden med 2 timmar per vecka under visst antal veckor under sommarhalvåret, såsom grundad på ett faktiskt behov, bör bibehållas.

En annan betydelsefull ändring i gällande lags bestämmelser innefattas i Kungl. Maj:ts förslag att rätten till överförande av viss arbetstid från november—december till februari—mars månader skall uteslutas ur lagen. Ifrågavarande rätt har under den korta tid, under vilken gällande lag varit verksam, visat sig ha stor betydelse särskilt i mellersta och norra Sverige, där ljusförhållandena och jordbruks- (och skogs-)driftens anordning kräver längre arbetstid i februari—mars månader.

Visserligen har Kungl. Maj:t i gengäld föreslagit en utökad befogenhet för Arbetsrådet att medgiva dispens, men enligt min mening föreligger det ett betydligt större värde i att äga en lagligen tillerkänd rätt att överflytta vissa timmar än att blott äga befogenhet att hos en myndighet ansöka om sådan rätt. Det är därför angeläget att bibehålla den hittillsvarande bestämmelsen om rätt att överflytta viss arbetstid från höst till vår, vilken på intet sätt kränker arbetarnas rätt till ordnad ledighet utan tvärtom tjänar deras intresse av att ej behöva arbeta efter mörkrets inbrott.

Vad härefter beträffar kreatursskötselns inordnande under lagen, innebär Kungl. Maj:ts förslag att kreatursskötarnas arbetstid skall utgöra högst 108

timmar per 14-dagars period. Detta betyder att kreatursskötarna i ladugårdar, där arbetet icke kan nedpressas under 9 timmar per dag, vilket i allmänhet torde bli fallet, komma att erhålla ledigt två dagar per 14-dagarsperiod eller med andra ord var sjunde dag. Det förefaller, som om Kungl. Maj:t icke närmare övervägt frågan om varifrån ersättare under fridagarna skulle erhållas. De ordinarie kreatursskötarna bliva ju enligt lagens bestämmelser förhindrade att själva mot ersättning arbeta under sina fridagar. Såsom ersättare återstå alltså endast de egentliga jordbruksarbetarna. På en egendom med två utearbetare och en ladugårdskarl kommer sålunda den ene av utearbetarna att en gång i veckan få tjänstgöra i ladugården. En utearbetare, som vintertiden, då arbetstiden för det egentliga jordbruksarbetet uppgår till allenast 7 timmar per dag, skall ersätta den ordinarie kreatursskötaren under dennes ledighetsdag, måste alltså under veckan beredas ledighet ej allenast en dag utan även två timmar en annan dag. De svårigheter, som uppkomma därigenom att än den ena och än den andra av utearbetarna måste för ej blott en utan dessutom 1/4 dag i veckan avkopplas från arbetet, varvid ev. ett par hästar måste stanna i stallet, äro påtagliga. Man bör även beakta, att utearbetaren oftast har varken vana vid eller intresse för ladugårdsarbete, vilket än ytterligare ökar svårigheterna att lösa frågan om ersättartjänstgöring under ökat antal dagar.

Därest kreatursskötarnas arbetstid skall regleras genom lag, torde det bli nödvändigt att lägga regleringen så att utearbetarnas arbetstid ej i alltför hög grad beskäres genom ersättningstjänstgöring. En möjlighet vore att särskild tid anvisades för ersättningstjänstgöring såsom särskild arbetstid i likhet med vad enligt gällande lag har medgivits för förberedelse- och avslutningsarbeten eller, vad angår trädgårdsskötsel, vakt-, vattnings- eller andra underhållsarbeten. En annan möjlighet, ehuru på långt när icke tillfredsställande, vore att bestämmelse infördes i lagen därom att ett dagsverke, avseende ersättningstjänstgöring för kreatursskötare, skulle motsvara ett dagsverke vid det egentliga jordbruksarbetet, oavsett om ersättaren därvid finge arbeta större antal timmar än vad som eljest skulle åligga honom såsom utearbetare.

Ur alla synpunkter bäst synes dock vara att arbetstidsperioden för kreatursskötare sättes till 13 dagar i stället för föreslagna 14 dagar. Kreatursskötarna kunna därvid beredas ledighet var 13:e dag, vilket i och för sig innebär en förbättring mot nuvarande förhållanden på fria arbetsmarknaden. En sådan anordning skulle, även om den måste bli tyngande för ett stort antal jordbruk, vara betydligt lättare att genomföra än Kungl. Maj:ts förslag, i det att dels ersättare ej behövde anskaffas så ofta och dels fridagarna på grund av periodens ojämna dagantal (13 dagar) komme att period efter period infalla på olika veckodagar. Vid vissa egendomar ha liknande anordning på senare tid genomförts till ömsesidig belåtenhet.

Slutligen vill jag beröra frågan om arbetsgivareansvarets överflyttande på arbetsledare. Ehuru Kungl. Maj:t icke föreslagit ändring av 15 § lantarbetstidslagen, innebär Kungl. Maj:ts förslag till årets riksdag en avsevärd skärp-

ning av innebörden i sagda paragraf. Därest arbetstiden avsevärt förkortas, ökas nämligen svårigheterna för arbetsgivare i vissa fall att övervaka lagens efterlevnad, och jag vill därför till granskning upptaga bestämmelserna om arbetsgivares rätt att under vissa omständigheter ansöka om godtagande av arbetsföreståndare.

I lantarbetstidsutredningens förslag upptogs beträffande arbetsgivareansvarets avlyftande följande bestämmelse:

»§ 14. Beträffande verksamhet, som bedrives av kommun, skall vad i denna lag är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndare.

Lag samma vare, där Arbetsrådet efter framställning av arbetsgivare godtagit viss person såsom arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe.»

Lantarbetstidsutredningen anförde i sina motiv till ifrågavarande paragraf bl. a. följande:

»Då det på jordbrukets område ofta förekommer, att dödsbon, bolag eller andra juridiska personer än stat och kommun äga företag, vilka de icke själva sköta, utan vilkas skötsel ombesörjes av förvaltare eller andra förtroendemän, under det att dödsbodelägarna, styrelsemedlemmarna o. s. v. äro bosatta å annan ort än den, där företaget är beläget, har det synts önskvärt att i särskilda fall kunna avlyfta arbetsgivareansvaret från den frånvarande ägaren och i stället lägga det å den, som utövar den direkta ledningen av företaget. På grund härav föreslå de sakkunniga i andra stycket av förevarande paragraf, att arbetsrådet på framställning skall kunna godtaga viss person såsom arbetsföreståndare med den verkan, att vad i lagen är stadgat om arbetsgivare i stället skall gälla arbetsföreståndaren.»

I sitt anförande till statsrådsprotokollet framhöll departementschefen under paragraferna om straffansvaret följande:

»Att låta straffansvaret för arbetstidsreglernas iakttagande under alla förhållanden åvila arbetsledare i stället för arbetsgivaren, lärer icke vara möjligt. För de fall, i vilka en sådan överflyttning av det formella ansvaret otvivelaktigt motsvarar den faktiska fördelningen av ansvaret för arbetsledningen vid företaget, har såsom framgår av 15 § i departementsförslaget stadgats möjlighet för arbetsrådet att på ansökan godtaga arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe i här ifrågavarande avseende.»

Beträffande överflyttande av ansvaret framhöll departementschefen bl. a. följande:

»Beträffande juridiska personer i allmänhet torde däremot» (d. v. s. till skillnad mot kommuner och hushållningssällskap) »en sådan generell överflyttning icke vara försvarlig utan i varje fall böra särskilt prövas. För detta ändamål ävensom för övriga fall där en sådan överflyttning kan anses naturlig, upptager departementsförslaget jämväl den av de sakkunniga föreslagna rätten för arbetsrådet att efter särskild framställning godtaga arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe.»

Den kungl. propositionens lagtext i frågan om straffansvarets överflyttande överensstämde ord för ord med kommitteförslaget utom däri att med kommun jämställts hushållningssällskap.

Lagrådet gjorde intet uttalande i anledning av här berörda förslag till bestämmelse. Ej heller berördes i någon av de utav propositionen föranledda motionerna frågan om straffansvarets överflyttande.

Andra lagutskottet förklarade att utskottet icke funnit anledning till erinran mot de framlagda förslagen i här avhandlade delar.

Under riksdagsdebatten behandlades ej frågan om straffansvarets överflyttande från arbetsgivaren till arbetsföreståndare.

Av de refererade yttrandena framgår:

1) att lantarbetstidsutredningen vid framläggande av sitt förslag till 14 §:s andra stycke ansett det ej blott skäligt eller lämpligt utan t. o. m. önskvärt att överflyttande av arbetsgivareansvaret skulle ifrågakomma särskilt beträffande dödsbon, bolagsstyrelser och andra juridiska personer, vilkas egendomar skötas av förvaltare,

2) att departementschefen förklarat sig anse

a) att bestämmelserna om arbetsgivareansvarets överflyttande äro avsedda att ifrågakomma, där den faktiska fördelningen av ansvaret för arbetsledningen sådant påkallar, samt

b) att överflyttandet av arbetsgivareansvaret efter prövning i vart fall skulle ske för såväl juridiska personer som för övriga fall, där en sådan överflyttning kunde anses naturlig.

3) att riksdagen och dess utskott ej anmält någon häremot avvikande mening,

4) samt att lagtexten bygger på nu angivna förutsättningar.

15 § andra stycket lantarbetstidslagen har emellertid erhållit en formulering, som visat sig icke utesluta att stadgandet tolkas på annat sätt än som, att döma av förarbetena till lagen, varit avsett.

Arbetsrådet har nämligen avgjort ett fyrtiotal ansökningar om godtagande av arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe. Därvid ha avslagits såväl samtliga ansökningar av aktiebolag som ock ansökningar av enskilda personer, vilka av annan tjänst varit förhindrade att själva deltaga i ledningen av jordbruksarbetet.

Sålunda har arbetsrådet, för att nämna ett exempel, avslagit en av ett större industribolag ingiven ansökan om godtagande av arbetsföreståndare. Bolaget brukar ej mindre än 23 egendomar om sammanlagt 3,838 har, fördelade på fyra olika län. Att ledamöterna i bolagets styrelse, vilka sannolikt ej ens sett alla bolagets jordbruksegendomar och av vilka troligen flera sakna närmare kännedom om jordbruk och arbetsledning vid lantbruk, personligen skulle svara för eventuella försummelser från arbetsledningens sida, synes mig uppenbart orimligt.

Arbetsrådet har vidare, för att taga ett annat exempel, avslagit bl. a. en motsvarande ansökan av en i Stockholm bosatt tjänsteman. Sökanden hindras av sin tjänst i huvudstaden att annat än tillfälligtvis besöka egendomen i fråga, vilken självständigt skötes av en jordbruksförvaltare.

I båda här omnämnda fall ha vederbörande länsstyrelser tillstyrkt såväl arbetsgivareansvarets överflyttande som godtagandet av de föreslagna arbetsföreståndarna.

Jag hyser den uppfattningen att frågan om arbetsgivareansvarets överflyttande till arbetsföreståndare bör bedömas efter jordbrukets särskilda förhållanden och med hänsynstagande i vart särskilt fall till ansvarets faktiska fördelning i praktiken och naturligheten i en sådan fördelning.

Det är påtagligt att jordbrukets förhållanden i detta hänseende skilja sig från industriens. De industriella förhållandena, särskilt fabriksdriftens, äro nämligen reglerade på sådant sätt att faran för kränkning av arbetstidslagens bestämmelser i fråga om arbetstiden ej i särskilt hög grad är aktuell. Inom jordbruket äro arbetsförhållandena däremot i så hög grad beroende av åtskilliga olikartade omständigheter, vilka försvåra lagens efterlevnad och öka kravet på den direkta arbetsledarens vaksamhet och omtanke i här förevarande hänseende, att det skulle vara i högsta grad obilligt om en arbetsgivare, som själv ej deltager i arbetets planläggning och ledning, skulle få ansvara för den verkliga arbetsledarens försumlighet eller oförmåga att övervaka lagens efterlevnad.

Därtill kommer att straffbestämmelserna, vilkas enda uppgift är att garantera lagens efterlevnad, bättre skulle tjäna sitt syfte om självständigt verkande arbetsledare personligen finge bära ansvaret för sina försummelser i fråga om arbetstidens anordning, än om detta ansvar åvilar exempelvis en på annan ort boende person, som icke har möjlighet att påverka arbetsfördelningen på annat sätt än att helt allmänt hänvisa den direkte arbetsledaren till att i varje uppkommande situation följa lagens regler. Att arbetsledaren är beroende av egendomens ägare och att denne härigenom skulle kunna utöva ett tryck på honom, som motsvarar lagreglernas tryck på ägaren, är icke ett allmängiltigt förhållande och därför ej heller ett tillfyllestgörande korrektiv, när det gäller lagreglernas iakttagande. Åtskilliga fall kunna nämligen förekomma, i vilka det är arbetsledaren likgiltigt om ägaren ådömes böter.

Strävan att i möjligaste mån skapa garantier för lagens efterlevnad synes mig därför böra föranleda att överflyttande av arbetsgivareansvaret från ägare, som är förhindrad att själva utöva löpande kontroll av arbetsfördelningen, till den verkliga arbetsledaren regelmässigt bör ske.

Då lagens formulering på denna punkt givit upphov till en rättstillämpning, som står i strid med här framförda synpunkter, anser jag det naturligt att 15 § erhåller en sådan formulering att hänsyn kan tagas till önskemålet att arbetsgivareansvaret må kunna överflyttas på den person, som faktiskt har att svara för lagens efterlevnad.

På grund av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 94.

Därest detta icke skulle bli riksdagens beslut hemställes,

att riksdagen måtte besluta att nedan angivna paragrafer resp. delar av paragrafer i Kungl. Maj:ts förslag skola erhålla följande lydelse:

1 §.

— —

Från lagens tillämpning undantagas:

— —

b) mjölkning, arbete med skötsel och upptagning av rotfrukter samt diknings- och skogsarbeten i den mån dessa arbeten utföras mot ackordsersättning;

— —

2 §.

Såsom arbetare skall vid tillämpning av denna lag ej räknas medlem av arbetsgivarens familj, samt ej heller

lantbruksinspektor, rättare eller annan befattningshavare i överordnad ställning, som har att leda och fördela arbetet, övervaka dess utförande eller bokföra detsamma,

bokhållare eller annat kontorsbiträde.

4 §.

1 mom. I arbete som avses i 1 § under 1) må arbetsgivare icke använda arbetare till arbete under längre tid, raster oräknade, än för dygn 10 timmar samt för vecka,

om första söckendagen i veckan infaller i januari, februari eller december, 46 timmar,

om första söckendagen i veckan infaller i mars, oktober eller november, 51 timmar och

om första söckendagen i veckan infaller under tiden april—september, 56 timmar;

dock må beträffande högst tolv sådana veckor, som sist nämnts, veckoarbetstiden utsträckas till 58 timmar.

Arbetstiden skall påbörjas och avslutas på den arbetsplats, som arbetsgivaren generellt eller för varje särskilt fall anvisat arbetaren.

Beträffande arbetare, som användes uteslutande till djurskötsel, skall i stället för vad nu sagts, gälla, att arbetstiden icke må överstiga för dygn 10 timmar samt för 13 dygn i följd 108 timmar.

5 §.

1 mom. Därest den längsta arbetstid, som jämlikt 4 § 1 mom. eller endera bestämmelsen i 2 mom. av samma paragraf må uttagas under februari eller mars, å någon ort eller i något företag skulle finnas icke vara tillfyllest, må arbetsgivare under högst tre perioder, vardera perioden omfattande två veckor, förlänga denna arbetstid med högst 10 timmar per tvåveckorsperiod under förutsättning att motsvarande förkortning av arbetstiden ägt rum under november och december året förut.

2 mom. Arbetsrådet må, när skäl därtill äro, medgiva att den i 4 § angivna arbetstiden utan att förlängas, för år räknat, fördelas på annat sätt än i nämnda paragraf sägs.

3 mom. Finnes i visst fall av synnerliga skäl påkallat att arbetstiden utsträckes längre, för år räknat, än i 4 § sägs, äger arbetsrådet lämna medgivande därtill.

4 mom. Undantag från — — — oskäligt utsträckas.

15 §.

Beträffande — — — arbetsföreståndare.

Lag samma vare beträffande dödsbo, bolag, förening eller annan sammanslutning samt i särskilda fall enskild person, för vilka fall dock fordras att arbetsföreståndaren svarar för arbetsledningen samt att arbetsrådet icke funnit skäl att vägra hans godtagande såsom arbetsföreståndare i arbetsgivarens ställe.

Stockholm den 9 mars 1937.

E. Sjögren.